EKOLOGIJA

Stvarno dobri dupini

Prema istraživanjima koje je provela Udruga Val, uz hrvatsku obalu obitava oko 220 dupina

Krešimir Sočković
sockovic@privredni-vjesnik.hr

U hrvatskom dijelu Jadranskog mora prije tridesetak godina nestala je rezidentna populacija sredozemne medvjedice. Nema više ni običnog dupina koji se mogao vidjeti prije desetak godina. Jedini stalno prisutan morski sisavac jest dobri dupin. Njegov broj varira, no prema posljednjim istraživanjima koje je provela jedina udruga što znanstveno istražuje jadranske dupine - Udruga za zaštitu prirode Val, uz hrvatsku obalu obitava oko 220 jedinki u četrdesetak jata.

Prema riječima **predsjednika Udruge za zaštitu prirode Val Tomislava Gomerčića**, za sada je broj dobrih dupina na Jadranu stabilan, no to se uvijek može promijeniti.

Njegova udruga Val osnovana je prije tri godine da bi se tehnički pojednostavilo financiranje istraživanja dupina i kitova na Jadranu. Osnivanju udruge prethodio je niz godina istraživanja koje je provodio zagrebački Veterinarski fakultet. Inozemni sponzori - najčešće nevladine udruge - nisu

Nestala je sredozemna medvjedica, a više nema ni običnog dupina

mogle financirati Fakultet, a Udruzi mogu davati sredstva za ekološke projekte na Jadranu. Osnivanjem Udruge započela su i terenska istraživanja jer se do tada radilo uglavnom o istraživanjima na truplima životinja.

S osnivanjem Vala krenula je i promidžba koja ima za cilj zaštitu i sprječavanje istrebljenja jedinih morskih sisavaca u Jadranu. Jedan od njihovih promidžbenih projekata su i akcije posvajanja dupina kojim se na simboličan način može financijski pomoći u očuvanju tih životinja na Jadranu.

Udruga sada ima oko dvadesetak aktivnih članova, uglavnom profesora, asistenata i studenata Veterinarskog fakulteta iz Zagreba. U dosadašnjem radu susretali su se s nizom problema jer nisu imali bazu za istraživanja. Sada su započeli s osnutkom centra za istraživanje dupina - mjesta na kojem istraživači mogu boraviti i koristiti ga kao bazu za svoja istraživanja. Vrijednost toga objekta je oko 1,5 milijuna kuna, a dio sredstava već su obećali donatori iz inozemstva.

Dosadašnji rad na istraživanju pokazao je kako je prosječna veličina jata oko 5,5 jedinki, u čitavoj populaciji je oko 10 posto mladunčadi, a veća je zastupljenost dupina u obalnim vodama (oko 11 jedinki na 1000 četvornih kilometara). Prema istraživanjima u posljednjih petnaestak godina, u hrvatskom priobalju boravilo je najmanje pet vrsta životinja iz reda kitova: veliki sjeverni kit, glavati dupin, plavobijeli dupin, obični dupin i krupnozubi dupin. Do danas je pregledan 131 uginuli kit od kojih je 51 posto uginulo prirodnom smrću, a 49 posto zbog - čovjeka. "Teško je reći je li taj broj dupina veliki ili malen", kaže Gomerčić. "Važno je da u posljednjih nekoliko godina istraživanja njihov broj nije pao te da žive duž cijele hrvatske obale", ističe.

Dupin više nije napast za ribare. Pedesetih godina prošlog stoljeća u području Kvarnera dobivale su se nagrade za svakog ubijenog dupina. No ta se svijest promijenila.

Činjenica jest da dupini još čine štetu ribarima zbog sukoba interesa - i jedni i drugi žele ribu. No rijetko tko danas ubija dupine. Najčešće stradavaju jer pokušavaju uzeti ribu iz mreža, pa se u nju zapletu. Dupin je sada postao jedna od malobrojnih životinja koje imaju pozitivan imidž. Zanimljivo je i to da samo hrvatski ribari tog dupina (Tursiops truncatus) nazivaju "dobrim".

Čini se da je hrvatski Jadran dobro stanište za dupine jer do sada ni jedan dupin nije nađen pothranjen ili mršav. Dupinima vjerojatno smeta i zagađenje. No i zagađenje je kao uzrok smrti dupina teško dokazati, jer su laboratorijska istraživanja skupa tako da se ona sustavno ne provode. Uz Val, o dupinima na Jadranu skrbi i udruga Dupinov san koju čine entuzijasti neznanstvenici. Oni vole dupine, ali se ne bave sustavnim istraživanjem te životinjske vrste, kaže Gomerčić. No ipak, naglašava, odlični su u popularizaciji dupina.

Istraživanja pokazuju kako je stanje populacije dobrih dupina stabilno. No potrebno je neprekidno pratiti tu životinjsku vrstu kako se ne bi ponovila priča sa sredozemnom medvjedicom. Sedamdesetih godina prošloga stoljeća primijećeno kako tih životinja ima sve manje. Hrvatsko biološko društvo započelo je s akcijom osvještavanja stanovništva. No unatoč tomu što je sredozemna medvjedica bila i zakonom zaštićena vrsta, već je bilo kasno. ■

NI NOVCA, NI DOZVOLA

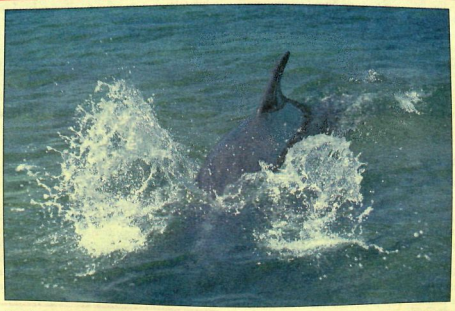

Na Jadranu trenutačno ne postoji ni jedan znanstveni centar specijaliziran za istraživanje morskih sisavaca. Potreba za njime je jasna s obzirom da u Jadranskom moru postoji rezidentna populacija dobrog dupina, a ta životinjska vrsta je zaštićena hrvatskim zakonima i međunarodnim sporazumima. Odabir Zadarske županije kao lokacije za taj centar je jasan zbog njegovog središnjeg položaja na Jadranu te redovitog prisustva i prilično velike zastupljenosti dobrih dupina u tom području. Tome pomaže i jaka lokalna podrška, a osnivanje ovakvog centra podupiru i Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, te glavni financijeri rada Udruge Val - Društvo za spas dupina iz Münchena, u Njemačkoj (Gesellschaft zur Rettung der Delphine) i Mitsubichi International Corporation, New York. Odbor za animalnu i komparativnu patologiju Razreda za medicinske znanosti i Razred za prirodne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU) također su dali načelnu suglasnost za osnivanje takvog centra. Pred Udrugom je nakon kupnje zemljišta vrijednog 262.500 kuna i izrade građevinskog projekta prikupljanje građevinske dozvole i ostale dokumentacije za gradnju. Želja Udruge je bila da do kraja ovog ljeta dovrši objekt no osim nedostatka novca (oko 1,3 milijuna kuna od kojeg je dio osiguran kod glavnih sponzora), sva papirologija za početak izgradnje još nije prikupljena.